

УДК 378.147:811

ВИКОРИСТАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Ганніченко Т.А.

Миколаївський національний аграрний університет

Жебко О.О.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

У статті розглянута міждисциплінарна інтеграція, в реалізації якої, головною цільовою настановою є іншомовна професійна компетентність, сформована в ході навчання. Знання іноземної мови та вміння вирішувати професійні завдання її засобами є метою професійної комунікативної освіти студентів аграрного профілю. Схарактеризовано «іншомовну комунікативну компетентність» як ключове поняття в проведеному дослідженні. Проаналізовано міждисциплінарні зв'язки іноземної мови та профільних дисциплін в аспекті компетентнісного підходу.

Ключові слова: міждисциплінарна інтеграція, компетентність, професійна комунікативна компетентність, іншомовна професійна компетентність, міждисциплінарні зв'язки.

Постановка проблеми. Посилення міжнародних професійних і культурних зв'язків вимагають від сучасного фахівця достатньо високого рівня міжкультурної професійної комунікації, тобто набуття іншомовної професійної компетентності. З огляду на це, основою професійної освіти стають фундаментальні знання, застосування інноваційних методів навчання, що передбачають активне використання у вищій школі міждисциплінарної інтеграції. Означений засіб є особливо актуальним для планування навчального процесу на засадах компетентнісного підходу, оскільки формування професійної компетентності може здійснюватися комплексно декількома дисциплінами освітньої програми. А іноземна мова слугує не лише об'єктом навчання, а і засобом для отримання новітніх професійних знань, формування іншомовної професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою використання міждисциплінарних зв'язків, інтегративного підходу у системі професійної освіти, міждисциплінарної інтеграції в різних аспектах займалися дослідники А. Біляєва, Н. Бібік, М. Берулава, Ю. Брановський, Т. Бугеря, В. Водовозов, Ю. Ганін, С. Гончаренко, О. Гребенюк, А. Коломієць, О. Кругляк, В. Курок, В. Ледньов, Ю. Мальований, О. Пехота, В. Прошкін, О. Савченко, В. Семиченко, М. Сова, В. Сидоренко, О. Уваров, В. Юрженко, І. Яковлев, А. Ярмолук та інші. Окремі питання професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю розкрито в дисертаційних дослідженнях Л. Аврамчук, Л. Барановської, В. Кручек, В. Лозовецької, П. Лузана, І. Ляшенко, Н. Островської, Л. Сподін, С. Якубовської та інших. Професійне спілкування досліджували вчені Л. Барановська, І. Зимня, І. Зязюн, І. Ісаєв, С. Ніколаєва, О. Овчарук, О. Помегун, Дж. Равен, С. Сисоєва, В. Ягунов тощо; аспекти комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземних мов вивчали науковці В. Аїтов, І. Берман, Г. Борозенець, Л. Биркун, О. Вишневський, Д. Демченко, І. Зимня, Е. Комарова, Ю. Ніколаєнко, Т. Серова, І. Секрет, О. Тарнопольський, С. Фоломкіна.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте недостатньо розро-

бленим залишається питання формування іншомовної професійної компетентності студентів аграрних вишів, зокрема впровадження міждисциплінарної інтеграції в методичку навчання іноземних мов професійного спрямування. Структура курсу іноземної мови побудована таким чином, що навчання професійно-орієнтованого спілкування відбувається протягом 1 та 2 курсів, коли студент ще не засвоїв матеріалу з фахових дисциплін. В практиці викладання іноземних мов студентам аграрного профілю недостатньо розроблені (а для деяких спеціальностей зовсім відсутні) навчальні матеріали професійного спрямування з урахуванням майбутньої професійної діяльності.

Мета статті. Метою нашої статті є визначення концептуальних засад формування іншомовної професійної компетентності студентів-аграріїв з використанням міждисциплінарної інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Провідним у професійній освіті сьогодні є компетентнісний підхід, що ґрунтується на формуванні певних компетентностей (компетенцій) спеціаліста, визначенні їх пріоритетності у певній професійній діяльності, можливості їх застосовувати згідно соціальних запитів та потреб особистості. Упровадження в науковий апарат категорій «компетенція/компетентність» та створення передумов для розмежування цих понять відбувалося в 60-70-х роках минулого століття. До цього часу не існує спільної думки щодо них, вони часто вживаються як синоніми. Педагог А. Хуторський вважає, що компетентна особистість має володіти певними компетенціями, тобто сукупністю взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що відносяться до певного кола предметів і процесів і потрібні для якісної продуктивної діяльності щодо них [6]. Вчена І. Зимня вважає, що спочатку в індивіда формуються компетенції («деякі внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення: знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, систем цінностей і відносин»), що потім виявляються в його компетентностях [2, с. 42]. На думку І. Зимньої, «компетентність – актуальна, формована якість індивідууму, що ґрунтується на знаннях, уміннях та навичках, інтелектуально- і особистіс-

но-зумовлена соціально-професійна характеристика людини, її персональна якість» [2, с. 35]. Слушним є твердження В. Аїтова, що компетентність як частина цілого, досягши необхідного рівня розвитку перетворюється на компетентність [1].

Найбільш прийнятним, на наш погляд, є визначення, що зазначене в Національній рамці кваліфікацій: «компетентність – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості» [9].

Узагальнивши все вищезазначене, ми вважаємо, що компетентність – це якість особистості, що виявляється у володінні нею спеціальними компетенціями в певній галузі.

У зв'язку з конвергенцією європейських освітніх систем було розроблено низку базових документів і проєктів, які визначають, що метою вищої освіти є формування професійної компетентності майбутнього фахівця.

В Енциклопедії освіти зазначено: «професійна компетентність – інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця. Компетентність – це сукупність знань і вмінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективно професійної діяльності, вміння аналізувати і прогнозувати результати праці, використовувати сучасну інформацію щодо певної галузі виробництва. Компетентність фахівця включає професійні знання, вміння і навички, досвід роботи у певній виробничій галузі виробництва, соціально-комунікативні та індивідуальні здібності особистості, що забезпечують самостійність у здійсненні професійної діяльності» [3, с. 722].

Європейська комісія висунула вісім компетенцій, якими має володіти випускник європейського вищого навчального закладу. Серед визначальних загальних компетенцій виділяють знання рідної та іноземних мов, тобто – комунікативну компетенцію, що є системоутворюючою і ключовою для формування і розвитку інших компетентностей, оскільки є не лише метою мовної освіти, а і засобом набуття загальних і професійних знань і навичок, засобом розвитку особистості.

Учені (В. Сластьонін, Є. Шубін) визначають професійну комунікативну компетентність як інтегративну ознаку особистості, що характеризується обсягом і характером засвоєних знань, умінь та навичок володіння мовою, а також звичок, якостей і властивостей, що реалізовуватимуться в майбутній професійній діяльності фахівця, яка формується в процесі моделювання професійної комунікативної діяльності. Структура професійної комунікативної компетентності, на їх думку, містить комунікативну компетенцію як володіння засобами мовної комунікації й професійну компетенцію як інформаційну складову [5; 7].

Іношомовна освіта є засобом надбання, збереження, розвитку і взаємозбагачення національних культур, важливим фактором і умовою міжнародного співробітництва для вирішення професійних завдань. Нам імponує думка дослідниці І. В. Секрет, що «іношомовна професійна компетентність – це інтегративне особистісно-професійне утворення, яке реалізується у психологічній та

технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем» [4].

Інтегративний характер професійної компетентності потребує використання міждисциплінарного підходу для її формування. Міждисциплінарний підхід заснований на ідеях інтеграції окремих галузей знань. Інтеграцію в освіті досліджують в науково-методичному центрі інтеграції змісту освіти АПН України, лабораторії інтеграції змісту освіти в Інституті педагогіки АПН України (вчені В. Ільченко, К. Гуз, С. Клепко, В. Моргун, Я. Собко та ін.). Існують різні тлумачення поняття «інтеграція», але всіх їх об'єднує одна характеристика, що інтеграція – об'єднання в ціле окремих елементів. Тобто, інтеграція в освітньому процесі – це формування цілісності знань на основі спільних для всіх предметів понять, методів, підходів тощо. Сутність її полягає у взаємопроникненні змісту різних дисциплін, синтезу знань, їх комплексному засвоєнню й застосуванню в практичній професійній діяльності. Стосовно іношомовної професійної компетентності, це передбачає, що спеціалісти повинні володіти не лише мовними й мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками, а й бути обізнаними зі специфікою предметної сфери, володіти понятійною базою спеціальності іноземною мовою.

Використання міждисциплінарних зв'язків зумовлює формування цілісного сприйняття навколишньої дійсності, розуміння загальних проблем, здатність виділяти й аналізувати зв'язки між різними формами комплексної професійної діяльності. Тому в процесі навчання необхідно створювати умови, за яких студенти можуть набути професійні знання й уміння не тільки під час вивчення загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, але й у процесі засвоєння іноземної мови. Результатом освіти повинна стати професійна компетентність випускника вузу.

Педагогічними умовами, що забезпечують актуалізацію міждисциплінарних зв'язків у професійній освіті студентів-аграріїв, є:

- структурування й відбір змісту курсу навчальних дисциплін, що здійснюється відповідно до цілей навчання на основі міждисциплінарних зв'язків, які мають професійну спрямованість;
- проєктування курсу іноземної мови, що здійснюється на модульній основі та забезпечує актуалізацію внутрішньо-дисциплінарної, міждисциплінарної, внутрішньо-особистісної, міжособистісної інтеграції;
- розробка навчально-методичного комплексу, що сприяє активізації самостійної діяльності студентів;
- застосування особистісно-орієнтованого підходу, що дозволяє враховувати особливості особистості студента і його підготовленість до навчання;
- мотивація, що досягається за рахунок використання рейтингової системи оцінки діяльності студентів, завдань практичної спрямованості, створення ситуації успіху;
- усвідомлення студентами необхідності міжпредметної інтеграції як умови цілісної професійної підготовки.

Специфіка викладання іноземної мови полягає у тому, що оволодіння базовим лексико-граматичним інструментарієм дозволяє перейти до вивчення складних матеріалів за фахом. Подібне структурування курсу іноземної мови припускає, з одного боку, автономний характер навчання на кожному етапі, а з іншого – взаємозв'язок етапів навчання, і досягнення цілей першого етапу забезпечує можливість продовження навчання на наступному етапі. Важливим на першому курсі є заповнення прогалін, повторення матеріалу й закріплення вже наявних знань, отриманих у середній школі. На цьому етапі мова залишається лише об'єктом вивчення.

На першому курсі необхідно навчити студента володіти мовою на такому рівні, щоб він міг практично користуватися нею на другому етапі. У цьому – головне протиріччя й складність: на основі практичної спрямованості навчити студента мови, коли він ще повністю не усвідомив цієї практичної спрямованості, оскільки вона виявляється лише на старших курсах. Тому для більшості студентів першого курсу практична спрямованість має лише навчальний характер. Навчання іноземної мови першокурсників спрямоване на активізацію навичок усного мовлення за темами, які мають не лише навчальний, а й пізнавальний характер. На даному етапі навчання не завжди є можливість навчати бесіди за фаховими темами, оскільки студенти мають недостатньо знань зі спеціальності. Проте для більш успішного практичного засвоєння іноземної мови необхідно, щоб лексичний мінімум містив поряд із загальноповживаними словами спеціальну лексику. Крім того, доцільно вводити тематику дотичну спеціальності.

Міждисциплінарний підхід у навчанні іноземної мови реалізовується також через запровадження інноваційних педагогічних технологій, серед яких: інтерактивні методи, телекомунікаційні й комп'ютерні технології, презентації, проєктний метод, інтегровані заняття тощо.

Як засвідчує досвід, іноземна мова сприяє кращому оволодінню вибраною спеціальністю в тому випадку, якщо окремі теми, частина курсу або навіть курс викладають представники профільної кафедри іноземною мовою. Однак результативною така практика буде у випадку, якщо студенти будуть мати певний рівень професійних лексичних знань, умінь і навичок, набутих на заняттях з іноземної мови. Ефективним буде застосування ділових ігор, створення проблемних ситуацій, проєктів, презентацій, робота з автентичними навчальними фаховими текстами.

Міжпредметна інтеграція реалізується під час навчання іноземної (англійської) мови студентів Миколаївського національного аграрного університету. Прикладом є інтегровані заняття, зокрема в майбутніх енергетиків, біотехнологів, агрономів, економістів тощо. Під час вивчення теми «Мікробіологія» студентами спеціальності «Біотехнологія», наприклад, нами використовувався автентичний текст «The fantastic world of microbiology» [8], було розроблено комплекс професійно спрямованих вправ до нього (перекласти з англійської мови терміни з тексту; зробити переклад речень з української мови; заповнити пропуски в реченнях; дати відповіді на питання; визначити «true or false»; поєднати термін і значення; написати до тексту резюме за ключовими словами та інші). Крім того, студенти працювали над проєктом «Famous Scientists», дивилися навчальний фільм «Pioneers of Microbiology», готували презентації по ключовим термінам теми. Під час інтегрованого заняття з викладачем профільної кафедри майбутні біотехнологи досліджували експериментальні матеріали, коментували їх англійською мовою. Також на заняттях із запрошеним викладачем-іноземцем частина курсу «Біотехнологія» викладається англійською мовою, під час яких викладач англійської мови коментує лексичні, фразеологічні та граматичні конструкції тощо. Такий взаємозв'язок забезпечує максимально ефективне навчання англійської мови студентів, оскільки кваліфікація фахівців залежить великою мірою від умінь спілкуватися на загальні та професійні теми, встановлювати ділові контакти, користуватися спеціальною науковою літературою тощо. Студенти одночасно вдосконалюють свої знання з іноземної мови, яка здобуває практичну спрямованість, тобто мова виконує свою основну функцію – слугує засобом спілкування.

Висновки і пропозиції. Таким чином, використання міжпредметної інтеграції в навчанні студентів-аграріїв іншомовному спілкуванню сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності фахівця. Актуалізація міждисциплінарних зв'язків як процес і результат обумовлює системність і цілісність професійної підготовки, забезпечуючи формування системи професійних знань, умінь і навичок відповідно до державних стандартів якості освіти за рахунок структурної організації змісту освіти, сприяє формуванню й розвитку ключових компетентностей особистості. Вбачаємо перспективу в подальшій розробці методики формування іншомовної професійної компетентності студентів аграрного профілю.

Список літератури:

1. Аитов В. Ф. Проблемно-проектный подход к формированию иноязычной профессиональной компетентности студентов: на примере неязыковых факультетов педагогических вузов: автореф. дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.02 / В. Ф. Аитов. – Санкт Петербург, 2007. – 48 с.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
3. Енциклопедія освіти [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення / І. В. Секрет // Зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту (Педагогічні науки). – Бердянськ: БДПУ, 2010. – № 2. – 312 с.
5. Слостенин В. А. Педагогическое образование как объект эвристического моделирования: Межвузовский сб. научных трудов / В. А. Слостенин – М.: Прометей, 1991. – С. 3–6.
6. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций / А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – 12 декабря. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>

7. Шубин Э. П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам / Э. П. Шубин. – М.: Просвещение, 1972. – 350 с.
8. <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Microbiology>
9. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

Ганниченко Т.А.

Николаевский национальный аграрный университет

Жебко А.О.

Николаевский национальный университет имени В.А. Сухомлинского

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ АГРАРНОГО ПРОФИЛЯ

Аннотация

В статье рассмотрена междисциплинарная интеграция, в реализации которой, главной целевой установкой является иноязычная профессиональная компетентность, формируемая в ходе обучения. Знание иностранного языка и умение решать профессиональные задачи его средствами является целью профессионального коммуникативного образования студентов-аграриев. Охарактеризована «иноязычная коммуникативная компетентность» как ключевое понятие в проводимом исследовании. Проанализированы междисциплинарные связи иностранного языка и профильных дисциплин в аспекте компетентностного подхода.

Ключевые слова: междисциплинарная интеграция, компетентность, профессиональная коммуникативная компетентность, иноязычная профессиональная компетентность, междисциплинарные связи.

Gannichenko T.A.

Mykolayiv National Agrarian University

Zhebko A.O.

Mykolayiv V.A. Sukhomlynsky National University

THE USE OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS OF AGRARIAN SPECIALIZATION

Summary

This article describes the interdisciplinary integration and the foreign language professional competence formed during education, which constitute the main targets of this method realization. The knowledge of foreign language and the ability to solve professional problems using its means are goals of special communicative education of students-agrarians. A description of «foreign language professional competence» is given as a key one in the study. The interdisciplinary relations of foreign language and special subjects in the aspect of competence-based approach are also analyzed in the article.

Keywords: interdisciplinary integration, competence, professional communicative competence, foreign language professional competence, interdisciplinary relations.